

Valtuustoaloite / Lapset puheeksi -menetelmä Kontiolahdella

Sivistyslautakunta 22.02.2023 § 19

335/00.01.02.03/2022

Juha Kontturi ja kuusi muuta valtuutettua ovat tehneet valtuustoaloitteen Lapset puheeksi -menetelmän laajan käyttöönoton lykkäämiseksi Kontiolahden kunnassa yhtenäiskoulujen aloituksen jälkeiseen aikaan. Aloitteentekijöiden mukaan näin ehditään käydä läpi Kontiolahden omasta pilotista saadut kokemukset, työntekijöiden kannat ja menetelmän toisistaan poikkeavat soveltamistavat Pohjois-Karjalan kunnissa.

Mieli ry tarjoaa Lapset puheeksi -palvelumallia työvälineenä lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Lapset puheeksi (LP) -palvelumalli on koko maakuntaa tai kuntaa koskeva malli, jossa kaikki toimijat ottavat lapsen toimivan arjen ja sitä tukevat toimet yhteiseksi asiaksi. Keskeisessä roolissa on Lapset puheeksi -menetelmä. Tavoitteena on paitsi lasten ja perheiden hyvinvointi, myös lasten ja nuorten syrjäytymisen ja pahoinvoinnin ennaltaehkäisy.

Lapset puheeksi -työ on kehitetty tukemaan lasten ja perheiden pärjävyyttä isoissa tai pienissä arjen muutoksissa tai vaikeuksissa. LP-menetelmän tueksi on olemassa tutkimustietoa. Se on todettu tutkimuksissa vaikuttavaksi menetelmäksi vahvistaa lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja saada ajoissa varhaista tukea. LP-keskustelu mahdollistaa strukturoidun ja tasalaatuisen työkalun tehdä yhteistyötä kodin ja koulun välillä.

Lapset puheeksi -työote on käytössä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella niin lapsille suunnatuissa palveluissa kuin aikuisten palveluissa lasten huomioimiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden lisäksi LP-työotetta hyödynnetään päiväkodeissa ja kouluissa. Työskentely tukee sitä, että myös pienimmät huolet nousevat esiin varhaisessa vaiheessa. LP-keskustelut antavat yhteisen työkalun kaikille lasten, nuorten ja perheiden palveluille. Tärkeää on, että puhutaan samaa kieltä moniammatillisen yhteistyöverkoston kanssa. Tällöin syntyy yhteinen ymmärrys siitä, että lapsi saa tukea heti tarpeen ilmetessä, ja että tuki jatkuu katkeamatta varhaiskasvatuksen ja koko perusopetuksen ajan.

LP-keskustelun teemat voivat liittyä esimerkiksi lapsen vapaa-aikaan, koulunkäyntiin tai päivähoitoon ja ihmissuhteisiin. Keskustelussa pohditaan arjen sujuvuutta, vahvuuksia ja mahdollisia haavoittuvuuksia. Mikäli keskustelussa tunnistetaan tarve lisätuelle, voidaan järjestää Lapset puheeksi -neuvonpito. Kontiolahdella kuten myös muissa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kunnissa Lapset puheeksi -malli on tarkoitettu sekä oppilashuoltohenkilöstön että opettajien työkaluksi.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä mukaan

Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhuollolliseen

tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Opetussuunnitelman perusteiden luvussa 5.2. Yhteistyö todetaan seuraavaa:

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja opiskeluhuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Kodin ja koulun yhteistyö on kirjattu perusopetuslakiin ja opetussuunnitelman perusteisiin ja se on opetustyötä tekeville velvoittava normi. Se ei siis perustu opettajan henkilökohtaiseen halukkuuteen/haluttomuuteen. Jokaisella opettajalla on velvollisuus edistää oppilaiden hyvinvointia ja yhteistyötä huoltajien kanssa. LP-menetelmä on valittu Pohjois-Karjalassa maakunnallisesti yhteiseksi toimintamalliksi perhekeskustyössä.

Lapset puheeksi -menetelmä on mukana keskeisenä toimenpiteenä Kontiolahden kunnanvaltuuston hyväksymässä Kontiolahden ja Joensuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Tavoitteena suunnitelmassa on, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus vähenee. Suunnitelmassa on todettu, että laajasti käytössä oleva Lapset puheeksi -toimintamalli mahdollistaisi perheille riittävän varhaisen tuen ja vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Lisäksi Kontiolahden kunnanvaltuuston hyväksymässä vuoden 2022 taloussuunnitelman toiminnalliseksi tavoitteeksi Perusopetuksen tehtävään on asetettu, että Lapset puheeksi -menetelmä pilotoidaan perusopetuksessa ja käyttökokemuksia arvioidaan.

Kontiolahden perusopetuksessa Lapset puheeksi -menetelmän portaittaista käyttöönottoa kodin ja koulun yhteistyövälineenä 1. ja 7. luokilla on valmisteltu vuodesta 2021 alkaen tarkoituksena laajentaa pilottivaiheen kokeilua asteittain kaikkiin peruskouluihin. Tavoitteena on ollut, että jokaisella kontiolahtelaisella koululla on LP-koulutuksen käyneet opettajat, jotka pystyvät pitämään Lapset puheeksi-keskustelun.

Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönotosta on keskusteltu Kontiolahdella luottamusmiehen kanssa ja kouluja on ohjeistettu pilotointivaiheen periaatteista. Pilottivaiheen ensisijainen vaihtoehto on ollut opettajien vapaaehtoisuus. Tarvittaessa esimies on voinut määrätä koulutukseen, jotta kokeiluun saadaan riittävästi osallistujia.

Ensimmäisessä pilottikokeilussa mukana olleet 1.-6. luokkien opettajat antoivat arvionsa loppukeskustelussa, jonka mukaan kaikki opettajat olivat joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä Lapset puheeksi -

keskusteluista saatuun kokemukseen. Tämän lukuvuoden 2022–2023 koulutuksissa mukana olleiden opettajien palautetilaisuudet LP-keskusteluista saaduista kokemuksista pidettiin aineenopettajille ja luokanopettajille tammikuussa 2023. Opettajien näkemys oli, että oppimiskeskustelut ovat sopivampi ja luonnollisempi tapa oppilaan, opettajan ja huoltajien välisessä keskustelussa ja vuorovaikutuksessa kuin LP-keskustelun lokikirja. Huoltajien halukkuus osallistua vapaaehtoiseen LP-keskusteluun on ollut hyvin alhaista etenkin yläkoulussa.

Kerätyn palautteen pohjalta Lapset puheeksi -keskustelun laajamittaista käyttöönottoa opettajien työmenetelmänä tulee arvioida suhteessa jo kouluilla käytössä olevaan lakisääteiseen oppimiskeskusteluun. Oppimiskeskustelut on suunniteltu vastaamaan opetussuunnitelman sisältöjen ja tavoitteiden mukaisia asiakokonaisuuksia, ja niiden yhteydessä opettajien on mahdollisuus tarvittaessa ottaa luontevasti esille myös teemoja, jotka sisältyvät LP-keskusteluun. Lapset puheeksi -toimintamalli on keskeinen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen työkalu, minkä vuoksi saatuja kokemuksia verrataan muiden kuntien, etenkin Joensuun, käyttökokemuksiin. LP-toimintamallin käyttöä kehitetään jatkuvasti entistä paremmin kouluihin soveltuvammaksi. Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä jatkossa Kontiolahdella päätetään pilottikokemusten ja muun kerättävän tiedon perusteella.

Lisätietoja: opetuspäällikkö Leila Kurki, p. 050 344 7909.

Sivistysjohtajan ehdotus:

Sivistyslautakunta esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että valtuustoaloitteeseen annetaan edellä oleva vastaus.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.
